

بسمه تعالی

عنوان :

چگونه توانستم دانش آموزانم را به نماز جماعت علاقه مند کنم ؟

گردآورنده :

.....

نام مدرسه :

.....

فروردین ۱۴۰۲

فهرست مطالب

چکیده.....	۳
مقدمه.....	۴
بیان مسئله.....	۷
تعریف اصطلاحات.....	۱۱
روشهای جمع آوری اطلاعات.....	۱۳
تجزیه و تحلیل داده های شواهد (۱).....	۲۲
انتخاب راه حلها.....	۲۷
اجرای بهترین راه حل و اقدام.....	۲۹
گرد آوری اطلاعات (شواهد ۲).....	۳۱
ارزشیابی و نتیجه گیری.....	۳۳
اعتبار بخشی.....	۳۶
موانع و محدودیت ها.....	۳۷
پیشنهادهای و راهکارها.....	۳۸
منابع.....	۴۰
پیوست ها.....	۴۱

چکیده

بنده به عنوان مربی تربیتی ، در مدرسه متوسطه اول **حضرت سجاد (ع)** مشغول به انجام وظیفه می باشم . یکی از برنامه های تربیتی که خود را ملزم به اجرای آن کرده ام ؛ برپایی نماز جماعت در مدرسه است . متأسفانه این برنامه تا قبل از انجام این پژوهش ، چندان مورد توجه دانش آموزان واقع نشده بود ، بطوری که فقط حدود ۳۵ درصد دانش آموزان در نماز جماعت شرکت می کردند.

برای حل این مسئله ، اقدام به مطالعه ی منابع مرتبط با موضوع ، نظر خواهی از دانش آموزان و مشورت با مدیر و معاون و همکاران با تجربه ام نمودم . با توجه به وضعیت موجود و مطالعات اولیه، دو راه حل را مورد آزمایش قرار دادم :

۱- رفع مشکلات دانش آموزان در خواندن نماز.

۲- افزایش علاقه و انگیزش دانش آموزان نسبت به شرکت در نماز جماعت مانند ، ایجاد تنوع در محل برپایی نماز ، شرکت مدیر و آموزگاران در نماز جماعت ، اجرای مسابقه و دادن جوایز.

پس از ۵ ماه از اجرای برنامه ، شواهد نشان می دهد که تعداد شرکت کنندگان به بیش از ۹۰ درصد رسیده است و موفق گردیدم دانش آموزان را به شرکت در نماز جماعت علاقه مند سازم . این تغییر مورد تأیید همکاران ، مدیر مدرسه و اولیاء دانش آموزان قرار گرفته است.

کلید واژه : نماز ، نماز جماعت

مقدمه

نماز میراث تمامی انبیاء است هر پیامبری که مبعوث به رسالت شد. انسانها را به نماز دعوت کرد و به آن سفارش نمود. ((قرآن کریم در «سوره مریم آیه ۳۱ از دعوت به نماز حضرت عیسی (ع) و در آیات بعد از دعوت، به نماز حضرت اسماعیل (ع) یاد کرده است. در سوره طه خداوند به پیامبری (ص) می فرماید: «خانواده و پیروان خود را به نماز امر کن و در این دعوت شکبیا باش.»)) (سایت راسخون اصفهان)

نماز کشتی نجات است که همه افراد بخصوص کودکان و نوجوانان ها و جوان ها را از طوفانها و خیزابها عبور می دهد و به ساحل آرامش و رستگاری می رساند.

نماز، تقدیم حمد و سپاس به درگاه خالق منان و کامل ترین پاسخ به عالی ترین نیاز انسان؛ فرصتی برای طراوت بخشیدن روح و پلی برای نیل به اوج کمال «نماز». یعنی کمال جویی است. یکی از اساسی ترین ارکان حیات، «نماز». مطلق و زینت بخش شخصیت و منش مؤمنان است، تمدن، فرهنگ، زندگی و تحرک جوامع انسانی است.

اگرچه نماز دارای اهمیت فراوان است، اما برگزار کردن نماز به جماعت اهمیت بیشتر دارد، زیرا نماز جماعت نمادی با ارزش از جامعه مطلوب اسلامی است که عناصری مانند رهبری، اتحاد و نظم را دربر می گیرد. بنابراین، مطالعه نماز جماعت و حکمتهای فراوانی که در آن نهفته، حایز اهمیت است. به همین دلیل، یکی از مهمترین مسائلی که فکر دینداران جوامع گوناگون بشری را به خود جلب کرده، این مسئله است که چگونه فرزندان جامعه را دیندار و نمازخوان کنند و آنها را از بهره های

فراوان این ودیعه آسمانی پرنصیب سازند. پرستش حقیقتی است که در همه موجودات عالم وجود دارد و موجودی در عالم نیست که پرستنده حق نباشد. این حقیقت که گوشه هایی از رموز آن در عالم کشف و شهود برای عالمان راستین پدیدار گشته، در آیه شریفه ۴۳ سوره بنی اسرائیل این گونه آورده شده است: «وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ»

«موجودی نیست که تسبیح گوی خداوند سبحان نباشد، لکن تسبیح آن ها را متوجه نمی شود»

بر پایی نماز در مدارس وظیفه ای خطیر و بسیار حساس است، زیرا مدارس جدای از ویژگیهای منحصر به فرد، محل تشویق، اضطراب، رقابت های نگران کننده توأم با شکست و پدیده های ناخوشایند دیگری است که هر کدام از آن ها به تنهایی قادر به تبدیل محرکهای خنثی به محرکهای شرطی نیرومند فراخوان اضطراب و حالات ناخوشایند روانی می باشند. بنابراین ایجاد اصلاحات بنیادی به منظور تغییر در نگرش دانش آموزان نسبت به مناسک جاری به ویژه نماز جماعت می تواند زمینه ساز تحولات اساسی در شخصیت دانش آموزان شود و نه تنها نگرش آنها را نسبت به صورت ظاهری عبادات بهبود بخشد. بلکه در جهت گیری اصولی به سوی ارزشهای انسانی آنها را هدایت نماید. بسیاری از مشکلات فردی و اجتماعی کاهش یافته و تهاجم فرهنگی بیگانه به نسل نوچندان کاری از پیش نخواهد برد و در زمینه فکری و اخلاقی از انحراف مصون خواهند ماند.

همه ی کودکان و نوجوانان، محتاج هدایتند و به یک برنامه ی صحیح زندگی نیاز دارند. این نیاز برآورده نمی شود، مگر با پرورش حس مذهبی، احیاء فطرت و فراهم نمودن زمینه های رشد و به کمال رساندن فضایل اخلاقی آنها که نماز کامل ترین پاسخ به عالی ترین نیاز انسان است.

در دین ما نماز به عنوان ستون دین تلقی شده و ملاک ارزش آدمی و قبولی کلیه ی اعمال و فرائض دیگر اوست و اگر درست اقامه گردد، به عنوان معراج مؤمن و رأس دین شمرده می شود، که نیاز به مداومت و محافظت دارد.

بدون تردید، همه ی جوانان و نوجوانان، بالفطره استعداد پذیرش و انجام تکالیف مذهبی را دارند اما آنچه مهم است، چگونگی روش ها و ارائه شیوه های جذب آنها به سوی تکالیف مذهبی است. با اعتقاد بر این اصل بود که بر آن شدم تا دریابم که راهها و شیوه های جذب دانش آموزان به اقامه نماز جماعت، که عالی ترین ارتباط انسان با خداست، چیست؟

من به عنوان مربی تربیتی مدرسه، که در هدایت دانش آموزان به سوی مسائل مذهبی و تربیت دینی آنان نقش مهمتری دارم، می خواهم بدانم که راهکارهای ایجاد انگیزه در دانش آموزان، برای شرکت در نماز جماعت چیست؟ و چگونه می توانم آنان را نسبت به شرکت در نماز جماعت مدرسه ترغیب نمایم.

بیان مسئله

توجه به این که نماز آرامش دهنده ی دلها ، اصلاح کننده فرد و اجتماع و پرچم اسلام است و عاملی است که موجب رهایی افراد از تنبلی ، گناه ، تباهی و دیگر رفتارهای زشت می شود ، و یکی از راههای تربیت دینی کودکان و نوجوانان ، یاد دادن نماز و شرکت دادن آنها در نماز جماعت می باشد ، برآن شدم تا در مدرسه نماز جماعت برگزار نمایم.

مطلوب این بود که اکثر دانش آموزان در نماز شرکت نمایند. اما این تصور من صحیح نبود و تعداد کمی از دانش آموزان راغب به شرکت در نماز جماعت مدرسه بودند؛ به طوری که تعداد شرکت کنندگان در حد یکی از کلاسها هم نبود . و این مهمترین مسئله ای بود که توجه مرا به خود جلب کرد و باعث شد که اقدام به این پژوهش بنمایم که :

چگونه می توانم دانش آموزان را ترغیب نمایم تا در نماز جماعت مدرسه شرکت نمایند و راهکارهای ایجاد انگیزه در دانش آموزان برای شرکت در نماز جماعت مدرسه چیست ؟

مدرسه محل کار بنده دارای ۱۵۶ دانش آموز می باشد که در سه پایه هفتم ، هشتم و نهم جمعاً دارای ۶ کلاس می باشد این مدرسه در دو شیفت می باشد که شیفت مخالف می باشد و به دلیل شیفت چرخشی مدرسه نماز جماعت هر هفته ایی که شیفت صبح می باشد نماز جماعت در آن برگزار می گردد .

من به عنوان مربی تربیتی ، وظیفه دارم دانش آموزان را نسبت به انجام و یادگیری رفتارهای مذهبی ترغیب نمایم و در تربیت دینی دانش آموزان نقش مهم و تأثیر گذار ی دارم ، که یکی از این رفتارها و راههای تربیت دینی آنان ، یادگیری و خواندن نماز است .

در متون دینی ما مثل قرآن کریم ، نهج البلاغه و کتاب های حدیثی زیاد به خواندن نماز تأکید شده و آمده :

- نماز، وسیله ای برای پاک شدن از خود بینی است . (نهج البلاغه : حکمت ۲۵۲ به نقل از کتاب جامع الاحادیث و روایات نماز جلد ۱)

- به درستی که نماز، انسان را از کار ناشایست باز می دارد. (عنکبوت : ۴۵ به نقل از کتاب جامع الاحادیث و روایات نماز جلد ۱)

- نماز را به پا دارید و زکات را ادا کنید (و با این وسیله روح و جسم و اجتماع خود را نیرومند سازید و بدانید) ، هر کار خیری برای خود از پیش می فرستید . (بقره ۱۱۰ به نقل از کتاب جامع الاحادیث و روایات نماز جلد ۱)

- نماز، دژی است که انسان را از هجوم شیطان در امان نگه می دارد . (شرح غررالحکم ج ۲ ص ۱۶۶ به نقل از کتاب جامع الاحادیث و روایات نماز جلد ۱)

- نخستین چیزی که خداوند بر امت من واجب کرد نمازهای پنجگانه است، و نخستین عملی که از آنان بالا برده می شود، و از آنان سؤال می شود همان نماز است. (کنز العمال، ج ۷، ح ۱۸۸۵۹ به نقل از کتاب جامع الاحادیث و روایات نماز جلد ۱)

اگر دانش آموزان از همین کودکی با رفتار های مذهبی خصوصاً نماز آشنا شوند ، و به انجام آن مبادرت ورزند ، این امر در آنها درونی شده و امکان ترک آن کمتر است و در نهایت امکان روی آوری آنها به سمت گناه و بزهکاری کمتر می شود .

به منظور تحقق این اهداف تربیتی هر هفته ایی که مدرسه شیفت صبح بود نماز جماعت برگزار می کردم اما استقبال دانش آموزان از نماز کم بود و شرکت کنندگان از ۵۰ تا ۶۰ نفر متغیر بودند و این تعداد به نسبت ۱۵۶ دانش آموزی که این مدرسه داشت بسیار کم بود . بعضی اوقات می دیدم که دانش آموزان در هنگام نماز یا در حیاط مدرسه هستند یا در بیرون از فضای مدرسه می باشند و بعضی ها هم دائماً در هنگام برگزاری نماز جماعت با تاخیر در صف های نماز جماعت حضور پیدا می کنند که این موضوع بسیار باعث رنجش و اذیت بنده می شد .

این مسئله برای بنده که به عنوان یک مربی تربیتی که سابقه ی چندانی نیز نداشتم تعجب آور بود و بسیار بنده را آزار می داد و طوری شده بود که در همان هفته اول مدرسه تمام اشتغال فکری بنده را این موضوع به خود اختصاص داده بو که چرا دانش آموزان بنده اینقدر کم از نماز استقبال می کنند و چه دلایلی ممکن است که این موضوع رخ دهد ؟ چگونه بنده می توانم دانش آموزانم را به نماز خواندن و شرکت در نماز جماعت مدرسه تشویق و ترغیب نمایم .

بنده این مسئله را با مدیر ، اعضای انجمن اولیاء و دبیران مدرسه که تجربه آنها بیشتر از بنده بود در میان گذاشتم و پس از چند جلسه ایی که با مدیر ، اعضای انجمن اولیا مدرسه و شورای دبیران داشتم مسائل زیر را به مشورت گذاشتیم :

۱- آیا دانش آموزانی که در نماز شرکت نمی کنند ، به نماز خواندن علاقه ای ندارند؟

۲- آیا نماز را بلد هستند؟

۳- آیا ممکن است در خانه، یا مسجد محله نماز بخوانند که در نماز مدرسه شرکت نمی کنند ؟

۴- آیا ممکن است والدین آنها نماز نخوانند و به نماز خواندن فرزندانشان اهمیت ندهند؟

۵- آیا ممکن است مقدمات نماز مثل وضو را بلد نباشند؟

۶- آیا شرایط خواندن نماز جماعت را بلدند و اهمیت نماز جماعت را می دانند؟

۷- شاید وقت نماز و محل برگزاری نماز مدرسه مناسب نباشد ؟

۸- شاید نیاز است نمازمان را متنوع کنیم ؟

۹- یا شاید دلیل دیگری داشته باشد ؟

تعریف اصطلاحات

نماز

۱ - عبادت ، پرستش . ۲ - عبادت مخصوص مسلمانان که به طور وجوب پنج بار در شبانه روز ادا کنند. (فرهنگ معین)

خدمت و بندگی . (جهانگیری) (رشیدی) (انجمن آرا). خدمتکاری . (غیاث اللغات) (برهان قاطع) (ناظم الاطباء). بندگی . اطاعت . فرمان برداری . (برهان قاطع) (ناظم الاطباء). (فرهنگ دهخدا)
در فارسی به معنی قداست ، کرنش ، تعظیم و تقدیس است . چنان که عربی آن : «صلاة» به معنی توجه ، روی آوردن و اهتمام به چیزی یا به کسی است ، گو این که برداشت از آن در موارد مختلف ، متفاوت است ، چنان که گفته اند : آن از خداوند ، رحمت ، و از ملائکه استغفار و از بشر دعا است . آری در کتاب و سنت به تکرار به معنی دعا آمده است : (و صلّ علیهم) (توبه: ۱۰۳) . یعنی آنها را دعا کن . و در حدیث نبوی آمده : «اذا دُعِيَ أَحَدُكُمْ فَلْيُجِبْ ، فان كان صائما فليصل ، وان كان مفطرا فليطعم» . (صحیح مسلم: ۱۰۵۴/۲ ط الحلبی) که «فليصل» در اینجا یعنی دعوت کننده را دعا کند . (دائرة المعارف دانستیهای اسلامی)

در اصطلاح شرع عبارت است از عملی مخصوص ، مرکب از رکوع و سجود و قرائت و ذکر ، توأم با نیت و شرائط خاصّ ، که به تکبیر آغاز و به سلام ختم می گردد . (دائرة المعارف دانستیهای اسلامی)

نماز جماعت

نمازی که دسته جمعی خوانند و در آن به امام اقتدا کنند بدین گونه که یک نفر مسلمان (و به عقیده شیعه به شرط عدالت) به نماز ایستد و دیگران به وی اقتدا کنند . نماز جماعت از شعائر اسلام است. (دائرة المعارف دانستیهای اسلامی)

منظور بنده در این پژوهش از واژه نماز و نماز جماعت همان زنگ برگزاری نماز جماعت در مدارس می باشد که در هنگام اذان ظهر با حضور دانش آموزان در محیط مدرسه برگزار می شود و هدف بنده این است که بینم چگونه می توانم دانش آموزانم را به حضور فعال تر و بیشتر در این فریضه ی الهی ترغیب نمایم .

روشهای جمع آوری اطلاعات

بعد از رویت این مسئله شروع به جمع آوری شواهد نمودم تا وجود مسئله را تایید کند و در حل آن راهکارهایی ارائه نمایم و برای رسیدن به جواب سولاتی که داشتم از روشهای زیر استفاده نمودم .

۱- مصاحبه با اعضای انجمن اولیای مدرسه و بعضی از خانواده های دانش آموزان و مصاحبه با بعضی از همکاران خود در مدرسه که سابقه کاری آنها بیشتر از بنده بوده است ؛

اکثر اولیای این دانش آموزان معتقد بودند که فرزندانشان در منزل نماز می خوانند و بعضی اوقات هم در نماز جماعت در مسجد محله خود شرکت می کنند . عده ایی از آنها هم گفتند که فرزندانشان اصلاً نماز نمی خوانند یا گاهی اوقات نماز می خوانند و در نماز خواندن خود سهل انگاری زیادی دارند و به درستی نمازهای خود را نمی خوانند و هرچه آنها را نصیحت می کنند گوش نمی دهند .

مدیر و بعضی از دبیران هم معتقد به این موضوع بودند که شرکت دانش آموزان در نماز جماعت مدرسه از روی علاقه نیست و اکثر آنها در زنگ نماز یا نمی آیند یا دیر به نماز جماعت می آیند و بنده در مصاحبه خود از آنها این سوال را پرسیدم که ((مهمترین دلایل عدم شرکت دانش آموزان در نماز جماعت مدرسه چیست ؟)) و آنها نیز پاسخ های زیر را دادند :

- متنوع نبودن برنامه های نماز - محیط زندگی (محیط محله ای که دانش آموزان در آن زندگی می کنند) - نداشتن الگوی مناسب - واگذاری مسئولیت ها به افراد خاص و بر انگیزختن

حس حسادت بین دانش آموزان - عدم آشنایی کافی - عدم استفاده از تشویق - توسل به زور و اجبار - اهمیت ندادن به نماز مدرسه، از طرف معلمان و کادر مدرسه و عدم شرکت آنان در نماز

بعد از انجام این مصاحبه های و لیست کردن دلایلی که از سمت همکاران و خانواده ها برای عدم استقبال دانش آموزان به نماز جماعت عنوان شده بود از آنها راهکارهایی برای شرکت بیشتر دانش آموزان در نماز جماعت خواستم که آنها هم راهکارهای زیر را به بنده پیشنهاد دادند :

- اهمیت خانواده ها به نماز و تشویق فرزندانشان به نماز خواندن .
- اهمیت به نماز در مدرسه و شرکت معلمان در نماز جماعت مدرسه .
- متنوع کردن برنامه های نماز جماعت .
- تقسیم مسئولیت به صورت چرخشی، به طوری که تمام دانش آموزان در برگزاری نماز سهیم باشند.
- تبلیغات کافی و سازنده .

- استفاده از تشویق ، اهداء جایزه و پخش شیرینی در مواقع لزوم .
- برگزاری مسابقه ، خواندن شعر و قصه گویی بین بعضی از نمازها .
- عدم توسل به زور و اجبار و اختیاری کردن شرکت در نماز جماعت.

۲- مطالعه کتب ، مقالات و مجلات مرتبط با این موضوع ؛

با توجه به مطالعاتی که انجام دادم و کتابها ، مقالات و مجلاتی که در این زمینه مطالعه کردم که این مقالات هم یاریگر بنده در انجام پژوهش بود و هم متوجه شدم که کسانی بودند که قبل از بنده با این مشکل مواجهه شده بودند .

آقای داود راعی در وبلاگ خود در مقاله ایی تحت عنوان (راه های علاقه مند کردن دانش آموزان به نماز) راههای درمان آسیب های اجتماعی نماز گریزی دانش آموزان را به شرح زیر معرفی می کند:

۱. به کارگیری روش محبت

۲. استفاده از روش الگویی

۳. روش تذکر

۴. نقل یا نمایش قصه ها و خاطره های زیبا در ارتباط با اهمیت و عظمت نماز

۵. احداث و زیباسازی مساجد و نمازخانه ها

۶. ویژگی های شخصیتی و رفتاری امام جماعت مساجد و مدارس است. خلق و خوی نیکوی امام مسجد و مهارت اجتماعی او در برقراری ارتباط با نمازگذاران فوق العاده مؤثر است، اگر رفتار مناسب و حاکی از احترام مشاهده نمایند، به نماز علاقمند می شوند.

۷. بیان رمز و راز نماز و آثار

خانم مینو شریفی دروازه مدیر آموزگار دبستان دخترانه صاحب الزمان (عج) - منطقه جعفرآباد در اقدام پژوهی خود که با عنوان (چگونه توانستم دانش آموزان را به شرکت در نماز جماعت مدرسه علاقه مند کنم؟) بود راهکارهای زیر را پیشنهاد می دهد :

- ۱- تشکیل جلسه آموزشی و تربیتی ویژه والدین با حضور افراد کارشناس ۲- استفاده از روش تدریس همیار نماز ۳- برگزاری جشن نماز ۴- تهیه دفترچه نماز ۵- بازی کارت های نماز ۶- تهیه و تکثیر جدول نماز برای فراگیران در خانه ۷- بیان داستان هایی در رابطه با نماز از بزرگان و استفاده از سی دی های آموزشی نماز ۸- دادن کارت نماز ۹- پذیرایی از دانش آموزان ۱۰- استفاده از هر فرصت و موقعیت

علی حاجی بابایی در وبلاگ خود مهم ترین راهکارهای جذب دانش آموزان به نماز جماعت را با توجه به خلاصه ایی از ۹۰ تحقیق فرهنگیان منطقه اسفراین در خصوص نماز به شرح زیر معرفی می کند :

- ۱- تبیین اثرات نماز ۲- تکریم و شخصیت دادن به دانش آموزان ۳- نشاط آفرینی فرهنگی و اعتقادی و خود باوری در دانش آموزان ۴- ایجاد رابطه قوی دینی بین معلم و دانش آموز ۵- داشتن نمازخانه جذاب و عالی و استفاده از رنگ های دلپذیر ۶- باز گو نمودن اهمیت و ضرورت نماز به اولیا دانش آموزان ۷- اجرای مسابقات مختلف در خصوص نماز و اهدا جوایز به دانش آموزان برتر ۸- داشتن دوستان دینی در مدرسه ۹- شرکت معلمین ،مدیر،معاون، در کنار دانش آموزان در نماز جماعت ۱۰- برگزاری نمایشگاه در خصوص نماز از آثار دانش آموزان ۱۱- توزیع کتب دینی

و اخلاقی ساده ۱۲- معرفی دانش آموزان نماز گزار و تشویق آنان در حضور دیگران ۱۳- دادن هدیه به هنگام نماز به دانش آموزان ۱۴- استفاده از دانش آموزان خوش صدا برای اذان و

۱۵- پخش فیلم های آموزنده در آموزشگاه در خصوص نماز ۱۶- ارتباط مستمر با مساجد و نماز جمعه ۱۷- بیان احادیث شیوا و بلیغ در خصوص نماز ۱۸- استفاده از روحانیون جوان و شاداب و تاثیر گذار ۱۹- داشتن سخنرانی کوتاه و مفید در بین نماز ها ۲۰- اقامه نماز در منزل توسط والدین ۲۱- برگزاری همایش نماز برای دانش آموزان ۲۲- برگزاری همایش نماز برای اولیا ۲۳- داشتن گفتگوی صمیمی با دانش آموزان در خصوص نماز ۲۴- داشتن میزگرد دانش آموزی در خصوص نماز با رهبری کادر مدرسه ۲۵- فعال نمودن شورای مدرسه و انجمن اولیا و داشتن مصوبات اجرایی در خصوص نماز ۲۶- ارائه الگوی عملی مناسب به دانش آموزان ۲۷- معرفی چهر های برتر دینی و ذکر موفقیت های آنان ۲۸- برگزاری اردو های زیارتی و سیاحتی ۲۹- انتخاب بهترین زمان آموزشگاه بعد از اوقات شرعی برای نماز ۳۰- بیان داستا نها و قصه های در خصوص نماز ۳۱- استفاده از تمثیل و شعر و ادبیات در سخنرانی در خصوص نماز ۳۲- معرفی دانش آموزان نماز خوان و مومن به صورت منطقه ای به کلیه مدارس ۳۳- چاپ عکس دانش آموزان نماز خوان در جراید محلی ۳۴- ارائه سی دی های آموزشی به دانش آموزان در خصوص نماز ۳۵- اختصاص زمان کوتاهی در آغاز کلاس به بیان آثار نماز توسط همه دبیران در کلاس ۳۶- اختصاص دو روز در هفته در مراسم آغازین به مباحث نماز ۳۷- ایجاد رفتار دوستانه برای شرکت در نماز و نبود زور و اجبار ۳۸- ایجاد سرویس های بهداشتی مجهز در مدارس ۳۹- رفتار و کردار عملی کادر مدرسه ۴۰- داشتن کتابخانه غنی با کتاب های سودمند در خصوص نماز

مهمترین علل عدم حضور دانش آموزان در نماز جماعت توسط خانم مریم حمیده زاده خنکدار مربی امورتربیتی مدارس متوسطه اول شهرستان قائمشهر در کتاب خلاصه تجربه های برتر مربیان و معلمان در فعالیت های تربیتی مدارس به شرح زیر آمده است:

- ۱- آگاه نبودن دانش آموزان از اهمیت و فضیلت نماز جماعت ۲- نداشتن امکانات خوب و مناسب و سرویس های بهداشتی ۳- عدم تشویق مکرر دبیران به نماز و اهمیت آن ۴- پایبندی نبودن دوستان برای هم دیگر به نماز و شناخت آن ۵- نداشتن سجاده و جاکفشی و جا مهری مناسب در نماز خانه ۶- نداشتن ظاهر مناسب نماز خانه و بدبو شدن آن از طریق جوراب دانش آموزان

جعفر علما، در پایان نامه کارشناسی خود، به نقل از عبدالرسول احمدی ، علاوه بر نظر همکاران مهمترین علل عدم شرکت دانش آموزان در نماز جماعت را موارد زیر می داند :

- تنبلی و سستی دانش آموزان - عدم دانستن فایده و اثرات نماز در زندگی شان - بلد نبودن نماز - چون می بینند بعضی نماز می خوانند اما نماز ، در زندگی آنها تأثیری نداشته و رفتار خوبی ندارند - عدم توجه والدین به نماز

تحقیق دیگری که در مجله تربیت (۱۰ و ۱۱) توسط دو نفر فرهنگی انجام گرفته ، در پاسخ به این سؤال که «چرا نماز نمی خوانید؟» ، مخاطبان علاوه بر دلایل فوق گفته اند :

- برنامه های مدارس به گونه ای نیستند که انسان به نماز تشویق شود.

- مدرسه ما جایی برای نماز خواندن ندارد .

- نمازخانه و موکت ها کثیف هستند.

دکتر محسن ایمانی (۸۲) در مقاله خود می گوید: انجام عبادت در کودکی موجب ملکه شدن این رفتار در وجود آنها می گردد و اگر بخواهیم افراد با عبادت خو بگیرند ، باید دوره کودکی را مغتنم بشماریم.

وی، نقش الگو ، تبلیغ صحیح ، تبشیر، تشویق ، تقویت ، تسهیل، تذکر و یاد آوری و نقش حمایتگری را در آوردن کودکان به میدان عبادی، مؤثر می داند و می گوید : چون کودکان، بسیاری از حرکات و رفتارها را از طریق تقلید کردن از دیگران می آموزند ؛ پس باید برای آموزش نماز، الگویی مناسب در معرض دید آنها قرار دهیم و به این شعر سعدی استناد می کند که گفته :

بزرگی سرا سر به گفتار نیست دو صد گفته چون، نیم کردار نیست

وی ، حضور معلمان را به صورت عملی در انجام عبادات ، جهت تأثیر درالگوپذیری و تشویق دانش آموزان، مؤثر می داند.ایشان در مورد تبلیغ می گوید : وقتی اثر تبلیغ در گرایش انسانها به مسلک و مرام های مختلف و حتی خرید اجناس این قدر مؤثر است ، پس با استفاده از تبلیغات ، می توانیم کودکان را به سوی نماز و عبادت جذب کنیم . و تشویق به جا و مناسب را نیز بسیار مؤثر می داند و می گوید : با استفاده از تقویت ، راه افزایش رفتار را در کودک هموار کرده ، در انجام عبادات و نماز سخت گیر نباشیم ، برای کودک تسهیلاتی در نظر بگیریم ، آثار نماز را با تذکر دادن به یاد کودکانمان آورده و در برخورد آنها با شبهات به یاریشان بشتابیم و آرامش را به آنها باز گردانیم.

غلامحسن حیدری (۸۶) در مقاله ی خود آورده ، بهتر است برای جذب کودکان از این راهها

استفاده نماییم :

- استفاده از تشویق و تحسین .

- آمادگی عقیدتی، به این معنی که مربیان باید از کودکی و پیش از سن تکلیف ، دانش آموزان را در

فرا گیری احکام و شرایط برپایی نماز یاری دهند و در زمان به وجود آمدن گرایش در آنان ، زمینه انجام

عمل را برایشان فراهم نمایند .

- میانه روی ، که نماز نباید خسته کننده باشد.

- بیان آثار نماز برای کودکان که نماز باعث جلوگیری از غرور ، جلب رحمت پروردگار ، نزدیکی با

خدا و... می شود.

- برپایی نماز جماعت باعث می شود که کودکان با دیدن نظم و انضباط و جمعیت دوستان خود، برای

شرکت در نماز تشویق شده و کم کم به آن روی آورند.

- آسان گیری در نماز ، از مواردی است که ایشان به آن معتقد است و بیان می دارد : باید طوری با

کودک برخورد کرد که احساس جبر و خستگی نکند و نماز برای او رنج آور و کسل کننده نباشد . حتی

اگر کودک نماز را ترک کرد و حواسش پرت شد ، او را سرزنش نکنیم .

۳- استفاده از پرسش نامه ؛

با توجه به این که استفاده از پرسشنامه یکی از بهترین راههای جمع آوری اطلاعات می باشد ، پرسشنامه ایی را مشتمل بر یازده سوال بسته پاسخ و باز پاسخ طراحی کرده و به صورت تصادفی آنرا را در اختیار ۵۴ نفر از دانش آموزان سه پایه قرار دادم که نتایج زیر بدست آمد :

همه دوست دارند نماز بخوانند ؛ نماز و مقدمات نماز را بلدند ، در خانواده ی اکثر شان ، والدین نماز می خوانند ، تعدادی از آنان شرایط خواندن نماز جماعت را بلد نیستند ، تعداد زیادی گفته اند : نمازمان را در خانه هایمان می خوانیم و به این دلیل در نماز شرکت نمی کنیم .

۴- استفاده از فرم فراوانی رفتار ؛

براساس فرمی که برای نشان دادن تعداد شرکت کنندگان تهیه کرده بودم ، در چهار هفته و هفته ای دو روز از فرم استفاده نمودم و با ثبت تعداد شرکت کنندگان ، اطلاعاتی به دست آوردم .

۵- موضوع را در جلسه انجمن اولیاء و مربیان مدرسه مطرح و با آنان همفکری نمودم، که آنان ضمن تأیید گفته های من بیان داشتند، شاهد حضور تعداد زیادی از دانش آموزان در نماز جماعت محله می باشند و در این راه همکاری لازم را با من به عمل خواهند آورد.

تجزیه و تحلیل داده های شواهد (۱)

دلیل انتخاب این مسئله ، این است که یکی از اهداف مهم تعلیم و تربیت در کشور ما ، تربیت دینی و محقق شدن هدفهای اعتقادی است. انجام عبادات در کودکی موجب ملکه شدن آنها در وجود کودکان و نوجوانان می شود و چنین افرادی در بزرگسالی ، عبادات را با سهولت بیشتری انجام می دهند . چنانچه خانواده و مدرسه به طور جدی نسبت به تربیت دینی کودکان و نوجوانان اقدام نمایند، مسلماً در آینده با مشکلاتی مواجه خواهند شد .

هدف من در این تحقیق، افزایش رغبت و انگیزه دانش آموزان به برپایی نماز جماعت مدرسه است ، و می خواهم به دانش آموزان خود کمک کنم تا از این راه نماز را یاد بگیرند ، اشکالات آنها را رفع و کاری کنم که از روی میل و علاقه در نماز شرکت نمایند . در خانه علاوه بر این که خودشان نماز می خوانند ، اعضای خانواده ی خود را به نماز و شرکت در نماز جماعت محله تشویق ، بکنند. بنابراین ، من با همکاری مدیر مدرسه ، دبیران ، همکاران با تجربه ام ، اعضای انجمن اولیاء ، اقدام به حل مشکل عدم شرکت دانش آموزانم در نماز جماعت نمودم .

اطلاعاتی را که از طریق پرسش نامه بدست آوردم، نشان می دهند که :

همه آنها دوست دارند نماز بخوانند ، وضو گرفتن و مقدمات نماز تا حدودی بلد می باشند.

۴۱ نفر آنان یعنی ۹/۷۵ درصد به این سؤال که : " آیا در خانه نماز می خوانند ؟ " جواب مثبت ،

۲ نفر یعنی ۳/۷ درصد جواب منفی داده اند و ۱۱ نفر یعنی ۳/۲۰ درصد گفته اند که گاهی اوقات نماز

می خوانند

این آمار نشان می دهد، اکثرشان به نماز خواندن علاقه دارند و نماز می خوانند . حدود ۲۰

درصدی که گاهی اوقات نماز می خوانند نیاز به کار بیشتر بر روی آنان و آوردنشان در جمع

نمازگزاران می باشد.

در پاسخ به این سؤال که : " چه کسانی در خانه شما نماز می خوانند ، ۴۹ نفر یعنی ۷/۹۰ درصد

گفته اند، ولدین همه ی آنها، نماز می خوانند و ۵ نفر یعنی ۹/۲ درصد بیان داشته اند ، هیچ کس

درخلنه ی آنها نماز نمی خولند . این آمار نشان می دهد ، خانواده های اکثرشان اهل نماز بوده و

می توانند الگوهای خوبی برای فرزندان خود باشند . حدود ۹ درصد دیگر نیاز به متحول ساختن و کار

دارند تا هم خودشان نماز خوان شده وهم اولیاء خود را تشویق به نماز بکنند.

۴۸ نفر دانش آموزان ، یعنی ۸۸/۸ درصدشان نماز را بلدند ولی ۳/۷ درصد آنان یعنی ۲ نفرشان

نماز را بلد نیستند که لازم است ،آموزش لازم داده شده و رفع اشکال گردد.در صورت شرکت در نماز

جماعت مشکل این دو نفر رفع خواهد شد . ۴ نفر دیگر یعنی ۷/۴ درصد آنان نیز قسمتی از نماز را

بلدند که نیاز به آموزش و رفع اشکال دارند.

همه ۵۴ نفر دانش آموز دوست دارند در مدرسه نمازجماعت برگزار شود و میزان اهمیت نماز

جماعت را در برابر نماز فرادا ، می دانند . با ساعت برگزاری نماز (ساعت ۱ بعد از ظهر)، مشکلی

ندارند . در مورد این که " آیا شرایط خواندن نماز جماعت را بللند یا خیر؟ "، ۳۷ نفر یعنی ۶۸/۵ درصد شرایط را بلدند ولی ۱۷ نفر یعنی ۳۱/۴ درصدشان شرایط برگزاری نماز جماعت را بلد نیستند و لازم است به این گروه نیز آموزش داده شود.

تحقیقات مطالعه شده و مصاحبه همکاران ، مهمترین دلایل عدم شرکت دانش آموزان در نماز جماعت را موارد زیر می دانند :

- متنوع نبودن و عدم استفاده از تشویق . لازم است ما هم به این مورد توجه داشته باشیم .
- محیط زندگی کودکان و عدم توجه وللدين به نماز . در محله ای که مدرسه ها قرار دارد ، اکثر مردم در نماز جماعت مسجد شرکت می نمایند و با توجه به سؤال پرسش نامه که ۹۰/۷ درصد دانش آموزان بیان داشته لند وللدين آنها نماز می خوانند ، این مورد از دلایل عدم شرکت دانش آموزان ما در نماز جماعت نمی باشد.
- بلد نبودن نماز . براساس نتیجه پرسش نامه ۸۸/۸ درصد آنان نماز را بلد هستند و این مورد تعداد اندکی از دانش آموزان را شامل می شود که نیاز به کار جدا گانه دارد.
- واگذاری مسئولیت ها به افراد خاص و برانگیختن حس حسادت بین دانش آموزان . به این مورد نیز لازم است توجه ، اقدام و برنامه ریزی شود.

- توسل به زور و اجبار . نماز در مدرسه ما کاملاً اختیاری است و این مورد هم رد می شود. چون من معتقد هستم انسان مختار است و باید با آزادی کامل به مسائل مذهبی روی آورد و کاری که از روی اجبار باشد، زود ترک می شود .

- عدم آشنایی کافی. در مناسبت های مختلف و به اقتضای موضوع ، اقدام به تبلیغات گسترده نمودیم. این تبلیغات شامل صحبت در مراسم آغازین و بین نماز ، نوشتن پیامهای قرآنی و احادیثی در مورد نماز ، برگزاری مسابقه ی کتاب خوانی و اختصاص موضوع انشاء دانش آموزان به نماز بود.

- اهمیت ندادن به نماز از طرف اولیاء مدرسه. در این جا لازم است توجه شده و همکاران برای شرکت در نماز جماعت مدرسه حاضر شوند .

- برخورد نامناسب با کودکان . خوشبختانه تمام اولیاء مدرسه برخوردی مناسب با دانش آموزان دارند . چه در موقع نماز ، چه در مواقع دیگر .

- نداشتن الگوی مناسب. چون والدین اکثرشان براساس گفته خودشان در پاسخ به سؤال پرسش نامه ، اهل نماز هستند ، می توانند الگوهای خوبی برای آنها باشند . از آن طرف لازم است با آوردن معلمانشان به جمع نماز گزاران و تعریف داستانهایی از تأثیر نماز در زندگی بزرگان دینی ، راههای دیگری برای ارائه الگو به آنها باشد .

باید با همکاری اولیاء ، امام جماعت مسجد مسجد محله و همکاران ، دانش آموزان را تشویق کنیم تا به جای خواندن نماز در خانه یا مسجد ، در مدرسه حاضر شده و نماز بخوانند . در اینجا بود

که به جواب بیشتر سؤالات به مشورت گذاشته در ابتدای پژوهش رسیدم ولی سؤالات شش ، هفت و هشت نیاز به بررسی دارند .

براساس بررسی نتیجه ی تحقیقات، نظر همکاران و پرسش نامه خودم راههای زیر را برای بهبود شرکت دانش آموزان در نماز جماعت مدرسه پیشنهاد می کنم .

۱ - رفع اشکال دانش آموزان در نماز و شرایط نماز جماعت

۲- متنوع کردن نماز از طریق برگزاری نماز در مکانهای مختلف ، تقسیم مسئولیت برگزاری نماز بین دانش آموزان ، شرکت همکاران در نماز، قصه گویی ، اجرای مسابقه ، استفاده از تشویق و

انتخاب راه حلها

پس از تجزیه و تحلیل شواهد و براساس اطلاعات بدست آمده از سؤالهای چهار و شش

پرسش نامه، مبنی بر اینکه :

دو نفر از دانش آموزان یعنی $\frac{3}{7}$ درصد نماز را بلد نبودند و ۱۷ نفر آنان یعنی $\frac{31}{4}$ درصد نیز

شرایط برگزاری نمازجماعت را بلد نبودند ، لازم دیدم که آموزش جداگانه ای به آنها داده و آنان را

متقاعد سازم تا با حضور در نماز مدرسه ، مشکلاتشان در مورد نماز کامل حل شود ولی چون این

راه فقط درصد کمی از دانش آموزان ، که شاید چند تایی از آنان نیز قبلاً در نماز شرکت می کرده

اند را شامل می شد ، راه دوم را نیز عملاً به کار گرفتم.

برای موفقیت در این راه ، جلسه ای با حضور مدیر ، آموزگاران و نماینده انجمن اولیاء مدرسه

برگزار کرده و تصمیم خودم را با آنان در میان گذاشتم، که همه قول مساعدت و همکاری دادند .

مدیر بیان داشت ضمن شرکت خودم در نماز از همکاران نیز انتظار دارم که در نماز شرکت نمایند و

هزینه های خرید جایزه ، شیرینی و غیره را از محل سرانه مدرسه و در صورت کافی نبودن از جیب

شخصی خودم می پردازم .

به کلاسها رفتم ، اسامی دانش آموزانی که مایل به همکاری بودند را نوشتم ، برنامه کارم را به

آنها اعلام نمودم و برایشان برنامه ریزی کردم که هر کدام چه روزی ، چه کاری انجام دهند . مثلاً:

کسی که امروز مؤذن بود شاید فردا مکبر یا مسئول توزیع مهر باشد و یا ممکن بود هیچ مسئولیتی

نداشته باشد . از این راه مسئولیت تمام کارها را بین بچه ها تقسیم کردم تا براساس مصاحبه

همکارانم حس حسادت مانع از حضور آنان در نماز نشود. مسئول شورای دانش آموزی موظف شد هر روز نفرات روز بعد را اطلاع دهد .

جهت تشویق دانش آموزان که همکاران در مصاحبه خود گفته بودند و در تحقیقات هم آمده بود ، (استفاده از تشویق باعث شرکت بیشتر در نماز می شود) باید طرحی آماده می کردم . با همکاران مشورت نمودم که یکی از آنان پیشنهاد داد ، دو نمونه کارت تهیه کنیم به رنگ های آبی و سبز و ملاک هر کارت را شرکت در نماز و رعایت نظم و بهداشت در هنگام نماز قرار داده و به ازاء هر پنج کارت آبی که در هفته می گیرند، یک کارت سبز داده شود و به کارت های سبز هر ماه جایزه بدهیم . خود ایشان مسئول تهیه طرح و نمونه کارت برای چاپ شد .

برای تهیه ی سؤالات مسابقه، خودم این کار را انجام دادم . کل برنامه به این صورت شد : یک روز سؤال گفته شود ، یک روز قصه گویی داشته باشیم ، بعضی روزها شیرینی بدهیم ، یک روز احکام بگوئیم و از آن طرف نماز هم طولانی نشود که بچه ها خسته شوند .

اجرای بهترین راه حل و اقدام

برای اجرای بهتر این امر با کمک مدیر مدرسه ابتدا برای دانش آموزان پایه هشتم که امسال به سن تکلیف می رسیدند جشن تکلیف برگزار کردیم و بنده شخصا به خرید جوایز و هدایا برای این دانش آموزان رفتم و جوایزی را انتخاب کردم که دانش آموزان بیشتر دوست داشتند و همچنین از امام جماعت مسجد محله که فردی بود دانش آموزان او را دوست داشتند دعوت کردیم تا در این مراسم شرکت و سخنرانی کند و همچنین به او گفته شد که در حین صحبت دانش آموزان را با احکام و نماز خواندن با انجام مسابقه آشنا کند. همچنین برای آشنا شدن بیشتر دانش آموزان با احکام نماز یک حلقه نرم افزار را طراحی کرده و در اختیار دانش آموزان قرار دادم که این نرم افزار به صورت تصویری احکام را آموزش می دهد.

هم چنین یک مسابقه مقاله نویسی و نشریه دیواری در مورد اهمیت نماز جماعت برگزار کردم و جوایز ارزنده ای را نیز برای آنان در نظر گرفتم و گروهی از نمازگزاران را به اردوی یک روزه بردیم و از دبیران مربوطه و بخصوص دینی، قرآن و پرورشی، ادبیات و هنر خواستم تا در کلاس پیگیر کارها باشند. وقتی علاقه ی دانش آموزانم را به دبیر خاص می دیدم بیشتر با آن دبیران صحبت می کردم که در مورد اهمیت نماز در کلاس صحبت کنند.

اهدای جایزه و معرفی دانش آموزانی که بیشترین شرکت را، هر ماه در نماز جماعت داشتند. در برنامه ی صبحگاه، اجرای تلاوت همگانی قرآن و زیارت عاشورا را در روزهای سه شنبه و شرکت

در جلسات آموزش خانواده و صحبت درباره اهمیت نماز و تاثیر آن در دوره نوجوانان از رفتارهای نابهنجار و استفاده از عطر و عنبر جهت خوشبو کردن نماز خانه .

گرفتن عکس از نمازگزاران و نصب آن در تابلوی اعلانات و دادن مسئولیت به همه ی دانش آموزان علاقه مند در روزهای مختلف مانند : انتظامات زنگ نماز ، مسئولین بهداشت ، مکبر و ...

دعوت از مسئولین امور تربیتی و شرکت لّنان در نماز جماعت مدرسه و اهدای جایزه به نمازگزاران و شرکت دانش آموزان در نماز جمعه ی شهر .

تا این که این عمل من باعث شد تا اکثریت دانش آموزان در نمازخانه حاضر شوند حتی بدون حضور معلمان یا کادر دفتری مدرسه نماز جماعت را برگزار کنند .

اکثر دانش آموزانی که به آنها مسئولیت داده بودیم ، وظیفه ی خود را به نحو احسن انجام می دادند و اگر کسی کم کاری می کرد ، او را تشویق به انجام کار بیشتر و بهتر کرده و بچه های دیگر را به کمک او می فرستادیم.

در نهایت سعی کردم رابطه ام را با تک تک دانش آموزانم نزدیک کنم به طوری که دانش آموزان و گاه اولیای آنها با من تماس در رابطه با کار فرزندشان داشتند .

همچنین برای قدر دانی از زحمات دانش آموزانی که در برگزاری نماز جماعت فعال بودند و مدرسه را تحقق این هدف یاری کردند اردویی تحت عنوان اردوی نماز تدارک دیده شد و فعالین نماز را با سرانه نماز مدرسه به اردوی یک روزه به اردوگاه دانش آموزی امام خمینی (ره) شهرستان نکا

بردیم و تمامی حاضرین در این اردو ابراز رضایت کردند و درخواست برگزاری این اردوها در سال های بعد را نیز کردند .

گرد آوری اطلاعات (شواهد ۲)

پس از اجرای برنامه و نظارت کامل بر اجرای درست آن ، اطلاعاتم را از راههای زیر بدست آوردم تا بفهمم چقدر در اجرا موفق بوده ایم :

۱- مشاهده تعداد شرکت کنندگان و وضعیت روحی آنان.

۲- از طریق شمارش کارتهایی که بعضی مواقع به آنها می دادم یا گرفتن آمار در بین نماز.

۳- مصاحبه با مدیر ، همکاران ، والدین و برادران و خواهران دانش آموزان.

هر روز شاهد افزایش تعداد بیشتری از شرکت کنندگان در نماز بودم . از مشاهده ی وضعیت روحی آنان می فهمیدم که خوشحالند و با اشتیاق در نماز شرکت می کنند . شمارش آمار دانش آموزان در بین نماز نیز شاهدهی براین افزایش بود و همچنین دیگر تاخیر زیادی از حضور دانش آموزان در نماز جماعت دیده نمی شد و اکثر دانش آموزان به موقع در نماز خانه حضور پیدا می کردند .

اولین هفته ی اجرای طرح به طور میانگین ۶۰ تا ۷۰ نفر شرکت کننده داشتیم که در مقایسه با قبل از اجرای طرح که ۴۰ الی ۵۰ نفر بوده ، رشد نسبتاً خوبی داشته ایم . این آمار در هفته ی سوم به ۹۰ تا ۱۰۰ نفر رسید .

در هفته های بعد که از تشویق ها کاستیم و کمتر در بین نماز مسابقه برگزار می کردیم ، شرکت کنندگان سیری نزولی داشته و به طور میانگین در آن هفته از ۱۰۰ نفر به ۸۰ نفر کاهش پیدا کردند و این نشان می دهد که تعداد ی از آنان احتمالاً فقط به خاطر جایزه و مسابقه به نماز جماعت می آمدند.

با توسعه تبلیغات و همکاری خانواده ها ، دوباره سیر صعودی شروع شد و در هفته های بعد به ۱۳۰ نفر رسیدند . آمار دو ماه بعد از اجرای طرح نیز نشان می داد که شرکت کنندگان به ۱۴۰ تا ۱۴۵ نفر رسیده بودند.

طبق مصاحبه ای که با مدیر و آموزگاران مدرسه انجام دادم ، آنان نیز افزایش شرکت کنندگان را تأیید کردند و نسبت به این اتفاق خوشحال بودند . وللدين و برادران و خواهران دانش آموزان در مصاحبه بیان داشتند ، بچه ها هم مرتب نماز می خوانند، و شب ها در نماز جماعت مسجد شرکت دارند ؛ اشکالات وضو و نماز ما را گوشزد می کنند .

ارزشیابی و نتیجه گیری

براساس مشاهداتم از وضعیت روحی دانش آموزان و حضورشان در نماز، به این نکات دست یافتم:

- دانش آموزان بدون اکراه ، در وقت مقرر اقدام به گرفتن وضو کرده و برای نماز آماده می شوند.

- آنان بدون کمرویی ، اشکالاتی را که با آن مواجه می شوند ، می پرسند .

- میزان مشارکتشان در آماده کردن محل نماز ، نشان از علاقه آنان دارد .

- شمارش دانش آموزان در هنگام نماز خواندن نشان از افزایش تعداد شرکت کنندگان دارد به طوری

که متوسط شرکت کنندگان قبل از اجرای طرح ۳۵ درصد بود ، ولی در هفته ی اول با افزایشی ۱۰ الی

۲۰ درصدی ، مواجه بوده ایم.

بالاخره آمار یک ماه بعد، که نشان می داد موفقیت ما چقدر بوده و این امر در دانش آموزان

درونی شده است ، نشان از رشدی ۹۰ درصدی داشته است که واقعاً جالب توجه بود .

تمام همکاران در این پژوهش بیان نمودند که این موفقیت بر اساس کارهایی بوده که با هم انجام

داده بودیم . خوشحال بودند و مرا تشویق به ادامه ی کارهایی نظیر این کار نمودند و درخواست کردند

نسخه ای از کارم را در اختیارشان قرار دهم . امام جماعت مسجد و اولیاء نیز بیان داشتند که فرزند

انشان علاوه بر اینکه به نماز اهمیت می دهند ، هنگامی که به خانه می رسند، با عجله از ما می خواهند

به آنها غذا دهیم تا در نماز حاضر شوند . برادران و خواهرانشان بیان می کردند : اگر ما در خواندن نماز

کاهلی کنیم فوری تذکری دهند و از اهمیت نماز برایمان حرف می‌نند. وللّٰدین می‌گفتند: هر جای نماز و یا وضو اشتباه می‌کنیم، اشتباه ما را گوشزد کرده و اصلاح می‌نمایند.

مشکل عدم شرکت دانش آموزان در نماز جماعت مدرسه، مراوا داشت تا با راهنمایی و همکاری مدیر، آموزگاران، اعضای انجمن اولیا و مربیان، امام جماعت مدرسه، همکاران با تجربه ام و مطالعه ی کتب، مقالات و مجلات مرتبط با موضوع، اقدام به بهبود این مشکل در مدرسه بنمایم.

با تلاش مداومی که در طول حدود ۴ ماه داشتیم، توانستیم با گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آنها اقداماتی انجام دهیم که نتیجه آنان به این شرح است:

۱- وضعیت موجود ما، از ۳۵ درصد به وضعیت مطلوب ۹۰ درصد، یعنی ایده ال مورد نظرمان رسیده است.

۲- اشکالات نماز و شرایط برگزاری نماز جماعت دانش آموزان به طور کامل رفع شده است.

۳- دانش آموزان با اشتیاق واز روی اختیار هر روز خودشان مقدمات برگزاری نماز را مهیا می‌کنند.

۴- گفته های والدین آنها و اشتیاق و رفتارشان، نشان می‌دهد که نسبت به خواندن نماز علاقمندی نشان داده وچنان چه این روش در سالهای بعد پیگیری شود، این امر بیشتر ملکه وجود آنان خواهد شد.

۵- طبق گفته ی والدین، دانش آموزان نه فقط خود نماز می‌خوانند، بلکه در خانواده نیز اقدام به رفع اشکال وضو و نماز والدین و دیگر اعضای خانواده ی خود می‌نمایند.

۶- آنها بدون احساس کمرویی هر جا به اشکالی برخورد می کنند، با من در میان می گذارند . این نشان می دهد که هم از نظر روحیه وهم از نظر رشد اجتماعی متحول شده اند .

۷- همکاران از این پیشامد بسیار خوشحالند و من می توانم آنها را تشویق به انجام پژوهش بنمایم؛ چون یکی از اهداف آموزش و پرورش تربیت معلمان پژوهنده است .

۸- می توانم این تجربه را در اختیار سایر همکاران و آموزش و پرورش منطقه ام قرار دهم تا راهنمای علمی برای همکاران باشد .

۹- ضمن اینکه در این راه به تجربه ای پژوهشی دست پیدا کردم ،جهت اجرای پژوهش های بعدی انگیزه ای مضاعف بدست آورده ام .

اعتبار بخشی

برای این که مطمئن باشم تا طرح بنده به خوبی انجام گرفته است و تاثیر خوبی بر روی دانش آموزان داشته است در جلساتی که با خانواده های آنان داشتم از آنها در رابطه با نماز خواندن فرزندانشان از آنها سوال می کردم که آنها اظهار می داشتند که فرزندانشان در خانه سعی می کنند که اول وقت نماز هایشان را به جا آورند و همچنین تعدادی دیگر هم می گفتند که فرزندانشان تا قبل از اجرای این طرح به مسجد خیلی کم می رفتند اما بعد از اجرای این طرح با شور و اشتیاق فراوان به نماز جماعت مسجد محله می روند .

همچنین از مدیر و معاون مدرسه درباره حضور دانش آموزان در نماز جماعت مدرسه و نماز جماعت مسجد محله نسبت به سالهای قبل سوال کردم که آنها بسیار نسبت به این امر راضی بودند و می گفتند که بعد از اجرای طرح بنده هم دانش آموزان با اشتیاق بیشتری در نماز جماعت مدرسه شرکت می کنند و هم در محله در برگزاری نماز جماعت مسجد فعال هستند و کمک بسیار زیادی به متولیان مسجد در برگزاری نماز جماعت می کنند . که این امر برای بنده بسیار خوشنود کننده بود که توانستم با اجرای طرحهای خودم اینقدر دانش آموزانم را به نماز جماعت علاقه مند کنم .

موانع و محدودیت ها

مهم ترین محدودیت هایی که بنده برای انجام کارم با آنها مواجه بودم عبارتند از :

- ۱- نبودن سرویسهای بهداشتی مجهز و وضوخانه خوب در مدرسه
- ۲- کف نماز خانه با موکت پوشیده شده بود که فضای معنوی نماز خانه را تا حدودی از بین می برد و نبود جا مهری ، جا کفشی و فرش سجاده ای
- ۳- عدم دعوت از امام جماعت در مدرسه به دلیل مشکلاتی که وجود داشت
- ۴- پایین بودن فرهنگ خانواده های بعضی از دانش آموزان به دلیل وجود چندین نژاد از دانش آموزان در مدرسه (زابلی ، کرد ، هزارجریبی ، گنبدی و)
- ۵- کمبود بودجه و هزینه برای اجرای طرحهایی که من در نظر گرفته بودم .

پیشنهادهای و راهکارها

در پایان این پژوهش برای موفقیت خانواده ها و مدارس در تربیت دینی فرزندان ، چند راهکار و

پیشنهاد دارم به این شرح :

۱- پیشنهاد می شود که خانواده ها و اولیا دانش آموزان به مسئله ی نماز و مسائل دینی در منزل اهمیت

دهند و دانش آموزان خود را برای خواندن نماز به وسیله های مختلف تشویق نمایند.

۲-بلیید همکاری بین دو نهاد مهم خانواده و مدرسه در تربیت دینی دانش آموزان باشد و تا دانش

آموزان را بتوان با مسائل دینی و اعتقادی بیشتر آشنا کرد

۳- آشنا نمودن خانواده ها به شیوه های تاثیر گذاری بر فرزندانشان.

۴- آشنا کردن دانش آموزان با فلسفه ی مسائل مذهبی و این موضوع که اصلا چرا ما باید نماز بخوانیم

و فلسفه عبادت خدا چیست

۵- معرفی الگوهای شایسته در مسائل مذهبی .

۶- استفاده از امام جماعت های جوان و خوش زبان که بتوانند ارتباط خوبی با دانش آموزان برگزار

کنند و دانش آموزان بدون هیچ ترسی سوالات شرعی خود را از آنها بکنند

۷- برگزاری مسابقات گوناگون در رابطه با نماز ؛ مثل : مسابقه ی انشا ، کتاب خوانی و

۸- مشارکت و همکاری تمام اولیا ء مدرسه در تربیت مذهبی دانش آموزان و این امر را فقط وظیفه ی

مربی تربیتی ندانیم .

۹- سپردن امور اجرایی نماز به خود دانش آموزان و حتی می توان کل مسئولیت ها را به دانش آموزان داد که حتی مسئولین و معلمان مدرسه هم در نماز جماعت شرکت نکنند و دانش آموزان خودشان نظم و انضباط را در نماز خانه برقرار نمایند .

۱۰- استفاده از فرشهای سجاده ایی در نماز خانه و همچنین استفاده از گلاب و عطر برای خوشبو کردن فضای مدرسه که به جذب بیشتر دانش آموزان به نماز جماعت کمک می کند .

۱۱- پیشنهاد می شود سازمان های آموزش و پرورش و مدیران محترم مدارس با معلمان برای بهسازی و امکانات هرچه بهتر و بیشتر نمازخانه ، سرویسهای بهداشتی و وضوخانه مورد نیاز همکاری نمایند .

۱۲- پیشنهاد می شود برای انجام هر کاری تشویق فراموش نشود همچنین می توان برای تشویق فعالین نماز از اردوهای تشویقی تحت عنوان اردوی نماز استفاده کرد .

۱۳- در بین نماز ، احکام و قصه های قرآنی گفته شود و مسابقات فکری با اهداء جوایز برگزار شود .

منابع

- ۱- امینی پویا، علی اصغر، گفتگو با دبیر ستاد اقامه ی نماز وزارت آموزش و پرورش، تربیت ۱۰ و ۱۱، ۱۳۸۴، صص ۱۹-۲۷
- ۲- ایمانی، محسن، نماز خواندن کودک و نقش ما در تربیت عبادی او. پیوند ۲۹۰، ۱۳۸۲، صص ۱۱-۱۶
- ۳- حیدری، غلامحسین، روش های دعوت کودکان و نوجوانان به نماز در خانواده، پیوند ۳۳۰ و ۳۳۱، ۱۳۸۶، صص ۸-۱۸
- ۴- حسینی دشتی، سید مصطفی، معارف و معاریف، انتشارات اسماعیلیان، قم، ۱۳۶۹، ج ۱-۵، ۲۴۴۳ ص، وزیری، ۱۲۰۰ ریال
- ۵- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران، چاپ سیروس، ۱۳۴۱
- ۶- ساکی، رضا و دیگران، اقدام پژوهشی راهبردی برای بهبود آموزش و تدریس، تهران، پژوهشکده تعلیم و تربیت، ۱۳۸۳
- ۷- سید رضی، نهج البلاغه. ترجمه عبدالمحمد آیتی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ هفدهم.
- ۸- عزیزی اراکی، عباس، جامع آیات و احادیث نماز جلد ۱ و ۲، قم، انتشارات حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳
- ۹- علما، جعفر، بررسی عوامل مؤثر بر نگرش دانش آموزان پسر مدارس ناحیه یک شیراز نسبت به انجام فریضه نماز در سال ۷۶-۷۷، پایان نامه کارشناسی چاپ نشده، مرکز آموزشی های عالی فرهنگیان شهید رجایی شیراز، ۱۳۷۷
- ۱۰- قاسمی پویا، اقبال، راهنمای معلمان پژوهنده، تهران، نشر اشاره، چاپ چهارم، ۱۳۸۲
- ۱۱- قرآن مجید
- ۱۲- قلی زاده، مجتبی، خلاصه تجربه های برتر مربیان و پرورشی و معلمان از فعالیت های تربیتی مدارس، به کوشش جمع مولفان، دبیرخانه جشنواره الگوهای خلاق فعالیتهای تربیتی مدارس مازندران، ساری، نشر شوق، ۱۳۸۹، ص ۲۸۰
- ۱۳- معین، محمد، فرهنگ فارسی، چاپ نهم، تهران، نشر امیرکبیر، ۱۳۷۵.
- ۱۴- پایگاههای اینترنتی

- سایت راسخون اصفهان www.rasekhoon.net

- وبلاگ شخصی داوود راعی www.davoodraee.blogfa.com

پرسش نامه

دانش آموزان عزیز سلام

سؤالات را به دقت بخوانید به آنها جواب بدهید . لازم نیست اسم خود را بنویسد .

- ۱- آیا دوست داری نماز بخوانی؟ ☐ بله ☐ خیر
 - ۲- آیا وضو گرفتن را بلدی؟ ☐ بله ☐ خیر
 - ۳- آیا در خانه نماز می خوانی؟ ☐ بله ☐ خیر ☐ گاهی اوقات
 - ۴- چه کسانی در خانواده شما نماز می خوانند؟ پدر و مادر ☐ هیچ کس ☐
 - ۵- آیا نماز خواندن را بلدی؟ ☐ بله ☐ خیر ☐ بعضی قسمت ها را بلدم
 - ۶- آیا شرایط خواندن نماز جماعت را بلدی؟ ☐ بله ☐ خیر
 - ۷- آیا دوست داری در مدرسه نماز جماعت برگزار شود؟ ☐ بله ☐ خیر
 - ۸- آیا وقت نماز (ساعت یک بعدازظهر) مناسب است؟ ☐ بله ☐ خیر
 - ۹- نماز جماعت بیشتر ثواب دارد یا نماز فرادا؟ ☐ فرادا ☐ نماز جماعت
 - ۱۰- دوست داری نماز جماعت مدرسه کجا برگزار شود؟ حیاط مدرسه ☐ مسجد محله ☐
- ☐ نمازخانه
- ۱۱- چرا در نماز جماعت مدرسه شرکت نمی کنی؟

نمونه ی فرم فراوانی رفتار

ایام هفته	پایه ی اول	پایه ی دوم	پایه ی سوم	جمع
شنبه				
یکشنبه				
دوشنبه				
سه شنبه				
چهارشنبه				
جمع				